

OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ ÖĞRETMENLERİNİN KÜLTÜREL SERMAYE YETERLİK DÜZEYLERİ İLE ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Sadık SERÇEK¹

Ayhan KARAKAŞ²

Yunus Emre AVCI³

Öz

Bu araştırma, Turizm Meslek Lisesi öğretmenlerinin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ile öz-yeterlik düzeylerini ve aralarındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın örneklemini, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Ankara, İstanbul, Antalya ve İzmir ili merkez ilçelerinde yer alan Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde görev yapan 407 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada, öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini ölçmek amacıyla Avcı ve Yaşar (2014) tarafından geliştirilen “Kültürel Sermaye” ölçeği kullanılmıştır. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerini belirlemek amacıyla da Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy (2001) tarafından geliştirilen ve Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından dilimize uyarlanan “Öğretmen Öz-yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla korelasyon analizi; bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerine etkisini belirlemek için ise tek yönlü regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ile öz-yeterlik düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde ilişki saptanmıştır. Regresyon analizlerinin sonucunda ise kültürel sermayenin entelektüel birikim ve kültürel bilinç alt boyutlarının öz-yeterlik yordadığı belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Turizm Eğitimi, Kültürel Sermaye, Öz-yeterlik.

THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURAL CAPITAL QUALIFICATIONS LEVELS AND SELF-SUFFICIENCY LEVELS OF HOTEL AND TOURISM VOCATIONAL HIGH SCHOOL TEACHERS

Abstract

This research was conducted to determine cultural capital adequacy and self-efficacy levels of tourism vocational high school teachers and relationship between them. The research's method is relational search model. The samples of this research are 407 teachers, who worked at Hotel and Tourism vocational high schools located in Ankara, İstanbul, Antalya and in the central district of İzmir in the term of 2014 -2015 educational-season. "Cultural Capital" scale, developed by Avcı and Yaşar (2014) was used to measure teachers' cultural capital self-adequacy levels. The Teacher self-efficacy Scale, which was developed by Tschannen-Moran and Woolfolk Hoy (2001), which was translated into our language by Çapa, Çakıroğlu and Sarıkaya (2005), was used to determine self-efficacy levels of teachers. Correlation analysis was conducted to determine the relationship between variables in the analysis of data; One-way regression analyzes were conducted to determine the effect of the independent variables on the dependent variable. According to the results of the research, there is a moderate correlation between teachers' cultural capital adequacy levels and self-efficacy levels in the positive direction.

Keywords: Tourism Education, Cultural Capital, Self-efficacy.

GİRİŞ

Günümüz dünyasında hızlı değişim gösteren ve karmaşıklaşan sosyal yaşamın, bireyin sosyal varoluş ve uyum sürecinde çeşitli engeller barındırdığı, bu durumun da toplumsal yapıdaki ilişkiler ağının karmaşıklığı nispetinde kültürel yapıyı özümsemek ve uyumlu bir birey olmak için kişisel gayretlerin ötesinde bir eğitim ihtiyacını ortaya çıkardığı söylenebilir.

¹ Dr. Dicle Üniversitesi İİBF Turizm İşletmeciliği Bölümü, sadik.sercek@dicle.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr. Bartın Üniversitesi İİBF Turizm İşletmeciliği Bölümü, akarakas@bartin.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr. Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi, yunusavci027@hotmail.com

Eğitim sürecinde belirli amaçlar doğrultusunda bir araya gelen çocuklar kendi toplumlarını ve kültürlerini daha sağlıklı olarak anlamlandırmakta ve özümsemektedirler. Eğitimin temel hedefleri arasında yer alan bireyin sosyalleştirilmesi ve kültürel uyumu ancak kültürlü ve mesleki anlamda yeterli öğretmenlerin varlığıyla mümkündür.

Kültür, doğada bulunanlara karşılık insanoğlunun ortaya koyduğu maddi ve manevi her şeydir. Bu tanım içinde örf, adet, gelenek ve göreneklerle, yemek yeme alışkanlığı, giyinme diğer bir deyişle insanla ilgili her şey kültürü oluşturmaktadır (Demirel, 2012: 7). Toplumsal anlamda ele alındığında kültür, bir millete şahsiyetini veren, diğer milletlerden ayırtıran, tarihin seyri içinde oluşmuş, kendine has maddi ve manevi varlık ve değerlerin ahenkli bir bütünüdür (Bilgiç, 1986: 27). Kültür, bilimsel anlamda uygarlık; günlük kullanımda eğitim; estetik alanda sanat ve teknolojik alanda da üretim anlamına gelmektedir (Güvenç, 1996: 100).

Sermaye formların birincisi, bireylerin ekonomik gücünün seviyesini gösteren “ekonomik sermaye”; ikincisi, bireyin çevresi, kültürel değerleri ve sahip olduğu diploma, sertifika gibi belgelerde somutlaşan kültürel kurumların oluşturduğu “kültürel sermaye”; üçüncüsü ise, bireylerin harekete geçirebilecekleri etkin bağlantı ağlarının miktarı ile kavramlaştırdığı “sosyal sermaye”dir (Altay, 2007: 345). Bu sermaye formlarının içerisinde Bourdieu’nun eğitim alanında önemle üzerinde durduğu sermaye formu, kültürel sermayedir. Kültürel sermaye ona göre okul başarısının sağlanmasında ekonomik sermayeden daha önemsiz değildir. Bu bağlamda eğitim, özgül çıkarlara ve bazı stratejilere sahip aktörler, belli bazı toplumsal çıkarlar elde etmek amacıyla ya da güç gibi pratik amaçları gerçekleştirmek amacıyla kültürel sermayelerini kullanarak mücadele ettikleri bir alandır (Uğuz, 2010: 164). Kültürel değerlerin kazandırılmasında öz-yeterliği ve kültürel sermayesi yüksek düzeyde olan öğretmenlere ihtiyaç duyulduğu yadsınmaz bir gerçektir.

Turizm, müşteri memnuniyetini temel alan, memnuniyeti sağlamada ve hizmet etmede şartların zorlandığı, bir hizmet sektörüdür. Turizmde hizmet alan da veren de merkezdedir. Üstün ve kusursuz bir hizmet esasına dayanması, farklı kültür ve milletlere hitap etmesi, ağır çalışma koşulları, güler yüzlü ve hoşgörü temelli olması gibi nedenlerden ötürü turizm mesleği büyük bir özveri ve fedakarlık istemektedir. Turizm sektöründe çalışanlar da bu fedakarlık ve özveri ancak mesleklerini faydalı gördükleri takdirde ve sevmeleri koşulu ile yapacakları bir gerçektir (Özaltaş, Serçek ve Hassan, 2012: 87).

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kültürel Sermaye

Sosyalleşme sürecinde insanın içinde yer aldığı toplumu tanıması ve kültürel özelliklerini anlayarak kendine uygun bir şekilde benimsemesi önem arz etmektedir. Bu süreçte bireyin çevresinden etkilenerek ve bireysel özellikleriyle şekillendirerek edindiği birikimlerin bütünü kişinin kültürel sermaye kazanımlarını oluşturur. Fransız sosyolog Pierre Bourdieu tarafından sıkça dile getirilen ve bu vasıta ile literatüre giren kültürel sermaye kavramı yüksek kültüre ait malumatın toplamı ve eğitim yoluyla elde edilen hünelerinin bir bütünüdür (Bourdieu, 1986). Kültürel sermaye, geniş anlamıyla eğitim -başka bir deyişle, „sosyalleşme“- sürecinde elde edilen birikimin toplamını dile getiren bir kavram veya belirli bir grubun paylaştığı kültürel eğilim, tutum, inanç, gelenek, değer, iş yapma biçimi ve ifade neticesinde öğrendiği ya da edindiği beceriler olarak tanımlanabilir (Aksoy ve Enlil, 2010).

Bourdieu (1970), kültürel sermayeyi formel eğitimle kazanılan ve diplomalarla objektif bir görünüm kazandırılan “okul sermayesi” ile aileden kaynaklanan ve doğal bir biçimde, aile hayatı içerisinde kazanılan nitelikleri ifade eden “tevarüs eden kültür sermayesi” olmak üzere ikiye ayırarak inceler. İster okul sistemi yoluyla elde edilmiş olsun, ister aileden devralınmış olsun, entelektüel niteliklerin toplamına karşılık gelir (Akt. Ünal, 2004).

Kültürel Sermayenin Alt Boyutları

Kültürel sermaye alt boyutları literatürde farklı şekillerde sınıflandırılmakla birlikte bu araştırmada dört alt boyutta ele alınmıştır. Bunları; entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç, kültürel potansiyel olarak sınıflandırmak mümkündür (Avcı, Yaşar, 2014). Günümüzde hızlı değişim ve dönüşümlerin yaşanmasıyla birlikte değişimlerin dinamiklerini anlamak ve duruma göre hareket etmek için gerekli olan bilgi birikimini elde etmek öncelikli hale gelmiştir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçilen günümüzde bilginin kıymeti her geçen gün daha da artmaktadır (Steward, 1997: 3). Kültürel sermaye ister okul sistemi yoluyla elde edilmiş olsun, ister aileden devralınmış olsun, entelektüel niteliklerin toplamına karşılık gelir. Bu entelektüel nitelikler genelde Bourdieu’nun kurumsallaşmış kültürel sermaye tanımı içerisinde yer alan diploma ve sertifikalarla resmi ve meşru hale gelebilmesine rağmen bireysel anlamda kişinin sahip olduğu entelektüel niteliklere de atıfta bulunur. Hem bilişsel yeteneklere ve bilgiye sahip olmak hem de kültürel elite ilişki içinde bulunmak kişinin kültürel sermayeye sahip olduğu anlamına gelir (Ünal, 2004). Kültürel norm ve değerlerin birey davranışları üzerinde büyük etkisi vardır. Çünkü bir topluluk, ne zaman ki kültürel faaliyetler için bir araya gelirse, o zaman o topluluktaki ilişkiler, ortaklıklar ve ağlar artar. Bir başka ifadeyle kutlamalar, ritüeller, törenler; insanların bir araya gelmesini sağlayan kültürel faaliyetlerdir ve insanlar arasındaki sosyal sermayeyi geliştirici bir etki yapmaktadır (Özdemir, 2007).

Kültürel bilinç boyutunda çevredeki kültürel değerlerin farkına varma ve kültürel faaliyetlere duyarlı olma söz konusudur. Kültürel mirasın oluşturulması kadar korunması da kişinin ve toplumun kültürel özelliklere duyarlılığıyla temin edilebilir ve genel anlamda kültürel mirası koruma yolunun bu konuda bir bilinç oluşturmak olduğu açıktır (Kolaç, 2009). Kişideki kültürel bilincin yani kültürel değerleri fark etme ve duyarlı olmanın bireyin kültürel sermaye niteliklerini yükselttiği yadsınmaz (Eğinli, 2011). Toplumsal anlamda bakıldığında belirli bir hacimdeki kültürel sermaye arttıkça toplumun kültürel takdiri o hızda artacaktır. Daha basit bir deyişle, daha fazla kişi geleneksel kültürel törenleri gerçekleştirdikçe, miras sitelerini ziyaret ettikçe, sanat müzelerine katıldıkça vb. toplum kendi kültürel mirası hakkında daha bilinçli hale gelecektir (Throsby, 2005).

Kültürel potansiyel kişinin sahip olduğu kültürel birikimleri ifade eder ve Bourdieu’nun tasnifinde yer alan bedenselleşmiş kültürel sermayeyi de kapsar. Maharetli bir el, göz, ayak, kulak, hatta burun, akıl, hayal, duygu ve hafıza sahibine milyonlar kazandırır. Fakat onlar da tarla gibi işlenilmeyi gerektirir (Kaplan, 2000: 70). Arun (2009), çalışmasında 2004 Avrupa Yaşam Kalitesi Araştırması kapsamında kültürel sermayenin repertuarları olarak potansiyel kültürel sermaye ve gerçekleşmiş kültürel sermayeye değinmiş ve potansiyel kültürel sermaye olarak; resmi eğitim, eğitim düzeyi, son yıl içinde herhangi bir eğitim ya da kursa katılım durumu ve yabancı dil bilme düzeylerini değerlendirmeye almıştır.

Eğitimde sadece programı geliştirip uygulama yeterli değildir, aynı zamanda uygulanan programın var olan ihtiyaçları karşılama durumu da değerlendirilmelidir. Çünkü geliştirilen program kağıt üstünde kusursuz olabilir ancak; uygulama sonuçları onun kusursuzluğunu gösterecektir. Uygulamaya geçmeden önce de eksiklikleri belirleyebilmek için programın denenmesi gerekmektedir (Özaltaş, 2014: 24).

Öz-Yeterlik

Öz yeterliğin teorik temelleri Albert Bandura tarafından geliştirilen sosyo-bilişsel teoriye dayanmaktadır. Bandura, öz yeterlik kavramından ilk defa 1977'de yayımladığı "Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change" adlı makalesinde bahsetmiştir. Ardından 1986'da öz yeterlik kavramını "sosyo-bilişsel teori"sinin içine yerleştirmiş ve 1997'de de "Self Efficacy: The Exercises of Control" adlı kitabında, öz yeterliğin insanın başarı ve refahını düzenleyen diğer sosyo-bilişsel faktörlerin uyum içinde işlediği "kişisel ve kolektif merkez teorisi" içinde olduğunu belirtmiştir (Pajares, 1997). Bandura (1997) öz-yeterliliği "bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı" olarak tanımlamaktadır. Öz-yeterlik bireyin kabiliyetlerinden çok yapabileceklerine dair yeterlik inancıyla ilgilidir. Elbette bireyin yapabileceklerine ilişkin inançları yapabilme düzeyini etkileyecek ve geçmiş başarılarıyla beslenecektir (Akkoyunlu, Orhan ve Umay, 2005). Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları uygulamalarını etkileyecek dolayısıyla öğrencilerin derse karşı tutumlarında ve öğrenme-öğretme durumlarında etkili olabilecek bir faktördür. Ayrıca öz-yeterliği yüksek olmayan bir öğretmenin otorite olabilmesi ve öğrencilere güven vermesi zordur (Aksu, 2008). Aynı zamanda öz yeterlik kavramı öğretmenin mesleğinde ne kadar başarılı olup olmadığını gösteren önemli bir kavramdır. Öz yeterliliği yüksek bir öğretmen karşısına çıkan sorunlarla baş etmekten çekinmez ve sorunları çözmek için uğraşır. Kendisinin çözemediği yerlerde başkalarından yardım almaktan ve sorunlar karşısında kendisini geliştirmekten kaçınmaz. Öz yeterliliği düşük olan bir öğretmen ise kendisine güvenmez, kendi yeteneklerinden şüphe duyar. Kendisine güveni olmayan bir öğretmenin öğrencilerine güvenmesi de beklenemez. Bu nedenle aynı yeteneklere sahip olan insanlar yeteneklerini kullanım durumlarına bağlı olarak farklılıklar gösterecektir. Bu noktada öz yeterliği yüksek insanlar daha başarılı olurken öz yeterliği düşük insanlar kendilerini birçok konuda yetersiz hissedebilir.

Dünya genelinde turizmin ekonomik değerinin artması ile turizm sektörüne verilen önemin de arttığı söylenebilir. Turizme verilen önem arttıkça, özellikle mesleki eğitim geliştirilerek nitelikli insan gücü yetiştirmeye önem verilmeye başlanmıştır. Turizm sektöründe istihdam edilmek üzere çok sayıda nitelikli ara kademe elamanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaçları karşılamak amacıyla da son yıllarda çok sayıda turizm eğitimi veren kurumlar açılmıştır. Turizmin emek yoğun bir sektör olmasından dolayı bu sektörde çalışan personelin mesleki bilgiye sahip olması oldukça önemli bir unsurdur. Bu nedenle de turizm eğitimi büyük önem taşımaktadır (Özaltaş, 2010: 91).

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırmanın temel amacı ortaöğretim kurumu öğretmenlerinin kültürel sermaye düzeyi ve öz yeterlik algısı arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Otelcilik ve turizm meslek lisesi öğretmenlerinin kültürel sermaye düzeyleri nedir?

- Otelcilik ve turizm meslek lisesi öğretmenlerinin özyeterlik algısı hangi düzeydedir?
- Otelcilik ve turizm meslek lisesi öğretmenlerinin kültürel sermaye düzeyleri ile özyeterlik algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Otelcilik ve turizm meslek lisesi öğretmenlerinin algılarına göre kültürel sermaye yeterlikleri öz-yeterliğin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Araştırma Modeli

Bu araştırma, ilişkisel tarama modelindedir. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemede kullanılan bir araştırma modelidir (Karasar 2007, 81). Başka bir ifadeyle ilişkisel (korelasyonel) araştırmalar iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek ve neden-sonuç ile ilgili ipuçları elde etmek amacıyla yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2014–2015 öğretim yılında Türkiye Cumhuriyeti’nde yer alan 81 ilin merkez ilçelerinde yer alan turizm meslek lisesi öğretmenlerinden oluşmaktadır. Evrende görev yapan öğretmen sayısının fazlalığı ve ulaşmanın güçlüğü nedeniyle örneklem alma yoluna gidilmiştir. Turizm meslek liselerinin çokluğu ve ulaşım kolaylığı sebebiyle Ankara, İstanbul, Antalya ve İzmir ili merkez ilçeleri turizm meslek liselerinde görev yapan 380 öğretmene ulaşılmıştır. **Hiç doldurmamış, doldurmak istememiş veya eksik doldurmuş 27 öğretmenden elde edilen veriler, değerlendirme dışı bırakılmıştır. 380 öğretmenden elde edilen veriler ise analiz edilmeye uygun görülmüştür.** Araştırmaya katılan öğretmenlerin 116’sı (%30) Ankara ilinde, 88’i (%23) İstanbul’da, 83’ü (%22) Antalya’da, 93’ü (%25) İzmir’de görev yapmaktadır. öğretmenlerin 198’i kadın (%52) ve 182’si erkek (%48) öğretmenlerden oluşmaktadır. Anne eğitim düzeyi değişkenine ait dağılım incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmen annelerinin %60’ının ortaokul ve altı düzeyinde eğitim aldığı (230 öğretmen), %40’ının ise lise ve üstü düzeyde eğitim aldığı (150 öğretmen) görülmektedir. Öğretmenlerin baba eğitim düzeylerine bakıldığında yarısının babalarının ortaokul ve altı kademesi mezunu oldukları kalan yarısının lise ve üstü düzeyde eğitim aldıkları belirlenmiştir. Kardeş sayısı değişkenine göre öğretmenlerin %17’sinin (65 öğretmen) 2 veya daha az kardeşi olduğu; %83’ünün (315 öğretmen) 3 veya daha fazla kardeşe sahip olduğu tespit edilmiştir. Kıdem değişkenine ilişkin dağılım incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin %19’u (73 öğretmen) 1-5 yıl ve arası kıdemde; %26’sı (98 öğretmen) 6-10 yıl ve arası kıdemde; %19’u (71 öğretmen) 11-15 yıl ve arası kıdemde; %36’sı (138 öğretmen) 16 yıl ve üzeri kıdemde görev yapmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ölçülmek istenen iki değişken olduğundan dolayı iki farklı ölçek kullanılmıştır. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini ölçmek amacıyla Avcı ve Yaşar (2014) tarafından geliştirilen "Kültürel Sermaye Ölçeği" kullanılmıştır. Kültürel Sermaye Ölçeği, öğretmenlerin maddelere katılım düzeylerini azdan çoğa rakamsal olarak 0’dan 5’e kadar işaretleyerek cevaplandırılan ve puanlanan 5’li Likert tipi bir ölçektir.

Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy (2001) tarafından geliştirilmiş ve Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından Türkçeye uyarlanan “Öğretmenlerin Öz-yeterlik Ölçeği”

kullanılmıştır. Öz-yeterlik ölçeğinde öğretmenlerin öz-yeterlik düzeyleri 1'den 5'e doğru; (1) yetersiz, (2) çok az yeterli, (3) biraz yeterli, (4) oldukça yeterli, (5) çok yeterli olarak işaretlenebilen ve puanlanan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçeklerin güvenilirliğine ilişkin yapılan analiz sonucu tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ölçeklere Ait Güvenirlik Katsayıları (α)

	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Kültürel Sermaye Ölçeği	.95	30
Entelektüel Birikim	.91	13
Katılım	.87	7
Kültürel Bilinç	.81	5
Kültürel Potansiyel	.84	5
Öz-yeterlik Ölçeği	.92	24

Güvenirlik katsayılarının hesaplamalarında farklı tasnifler olmakla birlikte Özdamar (1999), güvenilirlik hesaplamalarında kullanılan Cronbach's Alpha (α) katsayısı için şu değerleri vermektedir: $0,00 < \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değil; $0,41 \leq \alpha < 0,60$ ise az güvenilir; $0,61 \leq \alpha < 0,80$ ise orta düzeyde güvenilir; $0,81 \leq \alpha < 1,00$ yüksek düzeyde güvenilir. Buna göre kültürel sermaye ölçeğinin tamamı ile tüm alt boyutlarının (entelektüel birikim, katılım, kültürel bilinç ve kültürel potansiyel) güvenilirliklerinin yüksek ve öz-yeterlik ölçeğinin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Ankara, İstanbul, Antalya ve İzmir ili merkez ilçelerinde görev yapan toplam 407 öğretmene ölçekler uygulanmıştır. Uygulama çalışmalarından sonra eksik dolduran veya hiç doldurmayanlar ayıklandıktan sonra geriye kalan toplam 380 veri değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada toplanan veriler, betimsel (tanımlayıcı) istatistiksel teknikler (frekans, aritmetik ortalama), kültürel sermaye ve öz-yeterlik arasındaki ilişki incelenirken korelasyon tekniklerinden Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı ve kültürel sermayenin alt boyutlarının öz-yeterlik ilişkin varyansın ne kadarını açıkladığını belirlemek için ise tek değişkenli regresyon analizleri yapılmıştır. Veriler SPSS 20.00 paket programında analiz edilmiştir. Analizlerde $p \leq 0,05$ ve $p \leq 0,01$ düzeyi esas alınmıştır.

BULGULAR

Öğretmenlerin Öz-yeterlik ve Kültürel Sermaye Yeterlik Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 2'de araştırmaya katılan öğretmenlerin öz-yeterlik ve kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin betimsel istatistiklere yere verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Kültürel Sermaye ve Öz-yeterlik Düzeyleri Aritmetik Ortalamaları

Boyutlar		Açıklama
Kültürel Sermaye Alt Boyutları		
Entelektüel Birikim	3.09	Orta
Katılım	2.94	Orta
Kültürel Bilinç	3.24	Orta
Kültürel Potansiyel	3.73	Yüksek
Genel ortalama	3.19	Orta
Öz-yeterlikn Alt Boyutları		
Öğrenci Katılımı	3.29	Orta
Öğretim Stratejileri	3.57	Yüksek
Sınıf Yönetimi	3.46	Yüksek
Genel ortalama	3.44	Yüksek

Tablo 2’de görüldüğü üzere tüm öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin algı puanı 5’li likert tipi ölçekte “Orta” düzeye karşılık gelmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerine ilişkin algıları ise “Yüksek” düzeydedir.

Kültürel Sermaye ve Öz-yeterlik Arasındaki Korelasyona Ait Bulgular

Araştırmanın ikinci problemine bağlı olarak öğretmenlerin kültürel sermaye ile öz-yeterlik ilişkin görüşleri arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Kültürel sermayenin boyutları ile bir bütün olarak öz-yeterlik arasındaki ilişki tablo 3’te ele alınmıştır.

Tablo 3. Kültürel Sermaye ve Öz-yeterlik Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
1. Kültürel Sermaye	1					
2. Entelektüel Birikim	.913*	1				
3. Katılım	.853*	.647*	1			
4. Kültürel Bilinç	.862*	.680*	.725*	1		
5. Kültürel Potansiyel	.777*	.607*	.580*	.677	1	
6. Öz-yeterlik	.547*	.562*	.395*	.464*	.388*	1

Tablo incelendiğinde kültürel sermaye yeterlik düzeyi ile öz-yeterlik arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir ($r=.54$, $p<.01$). Buna göre öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik algı düzeyleri arttıkça öz-yeterlik algı düzeyleri de artmaktadır. Alt boyutlar açısından incelendiğinde ise tüm alt boyutların kendi aralarında ve öz-yeterlik ile anlamlı pozitif yönlü ilişkileri olduğu görülmektedir. Öz-yeterlik ile ilişkisi en yüksek olan boyut entelektüel birikim boyutu ($r=.56$, $p<.01$) iken en düşük olan boyut kültürel potansiyel boyutudur ($r= -.38$, $p<.01$).

Değişkenlere Ait Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt probleminde yer alan kültürel sermaye alt boyutlarının öz-yeterlik varyansının ne kadarını açıklayabildiği ele alınmıştır. Regresyon analizi sonucunda elde edilen veriler tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öz-yeterlik yordanasına ilişkin çoklu regresyon analiz sonuçları

	Yordayıcı Değişken (kültürel sermaye)	β	t	p
Yordanan Değişken (öz-yeterlik)	Kültürel sermaye toplamı	.55	12,72	.00**
	Entelektüel Birikim	.463	7,439	.00**
	Katılım	-.031	-,480	.63
	Kültürel Bilinç	.162	2,245	.02
	Kültürel Potansiyel	.015	,248	.80

R=.57 R²=.33 F_(4,379)=45.973

p ≤ .05* ve p ≤ .01**

Genel olarak öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin öz-yeterlik becerilerindeki değişkenliğin %33 ünü açıkladığı ve öz-yeterlik yordamak için modele dâhil edilen değişkenlerin modele anlamlı katkı sağladığı görülmüştür (R²=.33, p<0,01). Bununla birlikte yordayıcı değişkenlerden en yüksek etkiye sahip değişkenin entelektüel birikim boyutu olduğu ve pozitif yönde etkilediği görülmektedir (β = .46; R²=.31; p≤.01). Diğer taraftan, katılım boyutunun negatif yönde etkisi olduğu görülmektedir (β = -.031; R²=.15; p≤.01). Buna karşın, katılım ve kültürel potansiyel boyutunun öğretmenlerin öz-yeterlik üzerinde herhangi bir anlamlı etkisi olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada öğretmenlerin kültürel sermaye ve öz-yeterlik düzeylerinin belirlenmesi, aralarındaki ilişkinin belirlenmesi ve kültürel sermayenin öz-yeterliği yordama gücünün ortaya konulması amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmenlerin kendi algılarına göre kültürel sermaye yeterlik düzeyleri “orta” düzey; öz-yeterlik düzeyleri ise “yüksek”tir. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri ile öz-yeterlik düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir diğer ifadeyle öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arttırıldıkça öz-yeterlik düzeyleri de artacaktır. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerine ilişkin algılarının öz-yeterlik algılarında anlamlı bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlikleri alt boyutlarına ilişkin algılarının öz-yeterlikteki toplam varyansın %33’ünü açıkladığı görülmektedir. Başka bir deyişle öz-yeterlikteki varyansın %33’ü kültürel sermayenin alt boyutlarına ilişkin algıdan kaynaklanmaktadır. Alt boyutların anlamlılığına bakıldığında ise entelektüel birikim ve kültürel bilinç alt boyutlarındaki artışın öz-yeterlikte de belli bir miktar artış oluşturacağı belirlenmiştir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde öğretmenlerin kültürel sermaye yeterlik düzeylerini tespit etmeye yönelik araştırmalara rastlanmamasından dolayı öz-yeterlik ve kültürel sermayeye ilişkinine yönelik diğer çalışmalarla kıyaslama yapabilmek mümkün olamamaktadır. Fakat gerek öz-yeterlik gerekse kültürel sermaye konusundaki alan yazına bakıldığında; kültürel sermaye ve öz-yeterlik arasındaki ilişki üzerine yapılan çalışmalar son dönemde artış göstermektedir. Bu çalışmalar, özellikle Bourdieu ve Coleman'ın sosyal sermaye teorisi ve çalışmaları ekseninde gelişmektedir. Kültürel sermaye ve öz-yeterlik arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalara bakıldığında ve öz-yeterliğin temel bileşen olduğu düşünüldüğünde kültürel sermayenin öz-yeterliği etkilediği görülmektedir. Öğretmenlerin eğitim işinde en iyisi olmaları için, çalışma hayatlarından önce iyi bir eğitim almış olmaları ve güncelliği takip ederek yeni teknolojiye ayak uydurmaları gerekmektedir. Öğretmenlerin bu şekilde bir eğitim alarak işlerde en iyi olacak hale gelmeleri onların kendilerine olan güvenini arttıracaktır ve bu sürecin sonunda öğretmenin görevini ve sorumluluğunu yerine getirebildiğine dair algısı artacaktır. Bu algıyla beraberde artık karşımıza öz yeterlik kavramı çıkmaktadır (Benzer, 2011). İş görenlerin, işlerini anlamsız bulmaları ve yaşamak için ekonomik bir araç olarak görmeleri, iş gören ile iş arasındaki uyumsuzluğa sebep olmakta ve işe yabancılaşma kaçınılmaz bir hal almaktadır. (Toprak, Özaltaş Serçek, Karakaş ve Serçek, 2015).

Giroux'a (1983) (Akt. Bernhardt, 2013) göre kültürel sermaye, bireylerin okul deneyimi düşünceleri üzerinde direk etkisi olan fikir ve anlamları taşıyan bir temsil sistemi olarak fonksiyon görür. Zamanla kültürel sermaye bireylerin benlik algılarını şekillendirir. Dolayısıyla bir sosyal grup oluşturma, belirli bir sınıfa dâhil olma, öğretmenlerle ilişki kurma ve okul dışı aktivitelere katılım, bireylerin kültürel sermaye birikiminden etkilenir. Egemen sınıfa tabi bireyler okula, aileden edindikleri bir takım sosyal ve kültürel işaretlerle yüklü olarak gelirken, çalışan sınıfların çocukları okula, bu malumatı ve hüneri edinmek için gelirler. Bu yanı sıra okul, bitaraf ve etkisiz bir kurum değildir; bilhassa egemen sınıfların deneyimlerinin reflektörüdür. Çalışan sınıfa mensup bireyler, okulda, her ne kadar orta ve üst sınıflara ait sosyal ve kültürel hünerleri edinseler de, hiçbir zaman onların doğuştan vasfı olan bu hünerlere doğal bir aşinalık geliştiremezler (Lamont ve Lareau, 1988).

Bandura (1986); öz yeterlik inancını belirleme noktasında dört etmenin etkili olduğunu belirtmiştir. Bu etmenlerden en kuvvetli olanı ise kişinin yaşadığı doğru ve geçmiş deneyimleri yani sahip olduğu kültürel sermayedir. Bu deneyimler öz yeterlik inancının oluşmasında en önemli faktör olarak ön plana çıkmaktadır (Öztürk, 2011: 69). Schunk (1996) araştırmasında, öz yeterliğin öğrenmede yararlı olduğunu ve bireylerin kendi yeteneklerini geliştirmelerini sağladığını belirtmiştir. Aynı şekilde, olayların olası sonuçları ile ilgili olan sonuç beklentisinin de, öğrenenlerin olumlu sonuçlanacağına inandıkları olaylarla ilgilendiklerinden dolayı önemli olduğunu belirtmiştir. Çünkü etkinliklerle ilgilenen öğrenciler, etkinliklerin olumlu sonuçlanacağını düşünerek aktif katılım sağlamaktadırlar (Yılmaz, 2007: 29). Görüldüğü gibi, öz yeterlik inancı eğitim alanında incelendiğinde hem öğretmeni hem öğrenciyi birlikte ve büyük ölçüde etkileyen önemli bir kavramdır. Eğer bir öğretmenin öz yeterlik inancı yüksekse, öğrenciler de öğretmenlerinin kendilerini destekleyen pozitif öğretmen davranışları göstermeleriyle birlikte öğretmenlerinden çok daha fazla yararlanabilecek ve iyi bir rehberlik alabileceklerdir. Yüksek yeterliğe sahip öğretmenlerinden kazandıkları tüm pozitif tutum ve davranışlar sayesinde de öğrenciler aynı çabaya, sorumluluk bilincine, performansa ve inançlara sahip olacaktır. Dolayısıyla eğitimin çıktısı durumundaki bu öğrenciler yaşamlarında yüksek yeterlik inancına sahip bireyler olarak toplumdaki

yerlerini alacaklardır (Yılmaz, 2007). Daha etkin bir eğitim ve daha iyi yetiştirilmiş öğrenciler yetiştirmek için öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerini arttırmada kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin artırılmasının da önemli olduğu ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B., Orhan, F. ve Umay, A. (2005). Bilgisayar Öğretmenleri için "Bilgisayar Öğretmenliği Öz-Yeterlik Ölçeği" Geliştirme Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.*, 29: 1-8.
- Aksoy, A. ve Enlil, Z. (2010). Kültür Ekonomisi Envanteri. İstanbul: *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*.
- Aksu, H. H. (2008). Öğretmen Adaylarının Matematik Öğretimine Yönelik Öz-Yeterlilik İnançları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 8 (2): 161-170.
- Altay, A. (2007). Bir kamu malı olarak sosyal sermaye ve yoksulluk ilişkisi. *Eğre Akademik Bakış*, 7 (1), 337-362.
- Avcı, Y. E., Yaşar, M. (2014). Kültürel Sermaye Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *International Journal of Social Science Research.*3 (4), 65-76.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review.* 84(2). 191-215
- Bandura, A. (1989) Human agency in social cognitive theory. *Am Psychol*, 44(9): 1175-1184.
- Bandura, A. (1994) Self-efficacy. *Encyclopedia of Human Behavior*, (4). VS Ramachandran (Ed), New York. Academic Press, s. 71-81.
- Bandura, A. (1997) Self-efficacy: the exercise of control. New York: Freeman.
- Benzer, F. (2011). İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öz yeterlik algılarının analizi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bernhardt, P. E. (2013). The Advancement Via Individual Determination (AVID) Program: Providing Cultural Capital and College Access to Low-Income Students. *School Community Journal.* 23-1. s. 203-222.
- Bilgiç, E. (1986). *Milli Kültür Davamız*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Bourdieu, P (2006). *Pratik nedenler* (Çev: H. U. Tanrıöver). (2. baskı). İstanbul: Hil Yayınları.
- Bourdieu, P. (1970). "le marché des biens symboliques." *L'Année sociologique*, no. 22.
- Bourdieu, P. (1986). "The Forms of Capital". *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, (Ed: John G. Richardson). New York: Greenwood Press.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Coşkun, M. K; Ünal, B. (2006). Kültürel sermaye, eğitim ve eşitsizliğin yeniden üretimi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 9 (1), 24-44.

- Çapa, Y, Çakıroğlu, J, ve Sarıkaya, H. (2005). “Öğretmenlik Öz-yeterlik Ölçeği Türkçe Uyarlamasının Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması”, *Eğitim ve Bilim*.30, s.74–81.
- Demirel, Ö. (2012). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Eğinli, A. T. (2011). Kültürlerarası Yeterliliğin Kazanılmasında Kültürel Farklılık Eğitimlerinin Önemi. *Öneri Dergisi*. (35). s. 215-227.
- Giroux, H. A. (1983). *Theory and Resistance in Education: A Pedagogy for the Opposition*. Bergin & Garvey. London.
- Güvenç, B. (1996). *İnsan ve Kültür: Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kaplan, M. (2000). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karasar, N. (2007). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Katsilis, J. ve Rubinson, R. (1990). Cultural capital, student achievement, and educational reproduction: The case of greece. *American Sociological Review*, 55(2), 270-279
- Kolaç, E. (2009). Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma, Bilinç ve Duyarlılık Oluşturmada Türkçe Eğitiminin Önemi. *Millî Folklor*. 21-82.
- Lamont, M. ve Lareau, A. (1988). Cultural Capital: Allusions, Gaps And Glissandos In Recent Theoretical Developments. *Sociological Theory*. (6). s. 153-168.
- Özaltaş, G., Serçek, S. ve Hassan, A. (2012). The View of Tourism Studying Students About Benefits Provided by Tourism. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı 2: 87-97.
- Özaltaş, G. (2014). Önlisans Turizm Eğitim Programının CIPP Modeline Göre Değerlendirilmesi. (Doktora Tezi). *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Diyarbakır.
- Özaltaş, G. (2010). Otel Çalışanlarının Aldıkları Eğitimin İşe Uygunluğuna İlişkin Yönetici ve İşgören Görüşlerinin Değerlendirilmesi: GAP Bölgesi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Diyarbakır.
- Özdamar, K. (1999). *Paket Program ile İstatistiksel Veri Analizi 1*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdemir, A. A. (2007). Sosyal Ağ Özellikleri Bakış Açısıyla Sosyal Sermaye ve Bilgi Yaratma İlişkisi: Akademisyenler Üzerinde Yapılan Bir Alan Araştırması. (Doktora Tezi). *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Eskişehir.
- Öztürk, F. (2011). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarına ilişkin öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pajares, F. (1996). Self efficacy beliefs in academic settings. *Review of Educational Research*, 66 (4), 543–578. (<http://www.des.emory.edu/mfp/eff.html>, 09.02.2012 tarihinde erişildi).

- Polat, S. (2009). Akademik başarısızlığın toplumsal eşitsizlik temelinde çözülmesi. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 7 (25),46-61.
- Steward, T. A. (1997). *Entelektüel Sermaye*. (Çev: Nurettin Elhüseyni). İstanbul: Mess Yayınları.
- Throsby, D. (2005). On the Sustainability of Cultural Capital. No. 0510. Sydney: Macquarie University, Department of Economics.
- Toprak, L., Serçek, G. Ö., Karakaş, A. ve Serçek, S. (2015). The Relation Between Emotional Labor, Job Burnout And Intention To Turnover: A Research On Travel Agency Workers. *ECONOMIE Şİ SOCIOLOGIE*, 47.
- Tschannen-Moran, M., & Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: Capturing and elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Uğuz, H. E. (2010). Kişisel ve kurumsal gelişmeye farklı bir yaklaşım: sosyal sermaye. Ankara: Orion Kitabevi.
- Ünal, A. Z. (2004). Sosyal Tabakalaşma Bağlamında Pierre Bourdieu'nün Kültürel Sermaye Kavramı. (Doktora Tezi). *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.